

АРХІТЕКТОНІКА НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Сучасна економічна система зазнає глибоких змін, спричинених широким впровадженням цифрових технологій, що веде до становлення нового типу господарювання, орієнтованого на цифровізацію та використання інтелектуальних рішень. Результати досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців свідчать, що цифрова трансформація сьогодні виходить за межі звичайного технологічного оновлення і фактично означає перехід до якісно нового рівня організації економічної діяльності [1, 2]. Це зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до виробництва, управління та споживання, піднімаючи явище цифрової трансформації до рівня наукової парадигми.

На нашу думку, наукову парадигму доцільно розглядати як гнучку та таку, що постійно розвивається, систему концептуальних, методологічних і технологічних знань, яка формує рамки для проведення наукових досліджень і вироблення практичних рекомендацій у певній галузі науки. Запропоноване трактування узгоджується з провідними підходами, відповідно з якими в умовах цифрової економіки парадигма інтерпретується як сукупність ідей, технологічних рішень і практик, що задають нові стандарти організації бізнес-процесів та оцінювання їх результативності.

До ключових складових наукової парадигми, на наш погляд, варто віднести: обґрунтовану систему взаємозв'язків із іншими парадигмами (зокрема, із попередніми, що логічно передують сучасній, а також із тими, що функціонують паралельно та мають релевантний вплив); центральне наукове ядро; а також впорядковану ієрархічну структуру компонентів, яка охоплює наукову, інституційну та змістову складові. Враховуючи це, будь-яка наукова парадигма виступає підґрунтям для формування та подальшого вдосконалення наукових концепцій у межах обраної проблематики. У межах даного дисертаційного дослідження увага зосереджена на концепції розвитку бізнес-процесів підприємства.

Отже, наукова парадигма виконує дві взаємопов'язані функції:

1. Теоретико-методологічну, яка забезпечує узгодженість понятійного апарату та єдність наукових методів у межах певної дисципліни.

2. Прикладну, що визначає напрями еволюції економічних систем і трансформації бізнес-процесів під впливом технологічних і соціальних змін, передусім інноваційного характеру.

В умовах цифрової трансформації підприємств наукова парадигма постає не лише як інструмент теоретичного осмислення, але й як практичний орієнтир для модернізації бізнес-процесів, впровадження інтелектуальних технологій та формування нових бізнес-моделей, які відповідають вимогам економіки знань. Це свідчить про те, що парадигма водночас виступає як теоретична основа і як практичний механізм управління процесами цифрових змін.

Проведені дослідження стали підґрунтям формування авторського визначення наукової парадигми цифрових трансформацій, декомпозиції її компонентів і узагальнення у схему архітектоніки Наукова парадигма цифрових трансформацій – це система концептуальних, методологічних та технологічних знань, що створює фрейми для наукового дослідження та практичного впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси, одночасно спираючись на результати попередніх парадигм і формуючи нові інтегративні підходи до управління підприємствами та економічними системами.

Слід зауважити, що парадигма цифрових трансформацій не існує ізольовано, а інтегрується в систему суспільних і економічних знань, перебуваючи у постійній взаємодії з іншими науковими парадигмами та методологічними підходами.

Осмислення ключових компонентів наукової парадигми має визначальне значення для розроблення науково виважених підходів до цифровізації та інноваційного розвитку підприємств.

Центральне місце в межах цієї парадигми займає технологічне ядро, сформоване цифровими рішеннями, характерними для індустрій 4.0 та 5.0. Вони охоплюють широкий спектр інноваційних інструментів і підходів, що забезпечують трансформацію бізнесу на основі цифрових технологій. Водночас специфіка такого ядра полягає в тому, що воно включає не лише окремі технічні розробки, а й комплексні технологічні концепції, спрямовані на інтеграцію фізичних та інформаційних систем у єдине середовище.

Невід'ємною складовою наукової парадигми цифрових трансформацій є також система ієрархічно організованих елементів, що охоплюють наукову, інституційну та змістову структуру. Компоненти

наукової структуризації відповідають загальноприйнятим підходам теорії наукового пізнання, тоді як інституційна складова представлена багаторівневою системою (зокрема, поділеною на п'ять рівнів).

З позицій економічної теорії цифрова трансформація проявляється як на мікро-, так і на макрорівні, впливаючи як на окремі бізнес-процеси, так і на інституційні механізми регулювання економічних відносин. На відміну від цифровізації, що здебільшого пов'язана з автоматизацією окремих операцій, цифрова трансформація має комплексний і стратегічний характер, передбачаючи зміну логіки функціонування бізнесу, моделей взаємодії зі споживачами та підходів до управління ресурсами. Вона супроводжується впровадженням цифрових технологій у стратегічне ядро компанії та переорієнтацією її цілей розвитку.

Деталізація змістовних елементів вказує на те, що на рівні бізнес-процесів цифрова трансформація проявляється у зміні базових компонентів операційного циклу, включаючи планування, координацію, управління ресурсами, комунікацію та прийняття рішень. Перехід від лінійної моделі ведення бізнесу до платформних, мережевих та екосистемних форматів діяльності зумовлює зростання значущості цифрових платформ як інфраструктурних елементів сучасної економіки. Звідси випливає посилення ролі даних як стратегічного ресурсу та перехід до управління на основі аналітики.

Зміни у структурі та логіці організації бізнес-процесів зумовлені потребою підвищення їхньої адаптивності до умов зовнішнього середовища, забезпечення швидшого зворотного зв'язку та зменшення рівня транзакційних витрат. Це, у свою чергу, передбачає не лише модернізацію інструментів і процедур управління, а й глибоку трансформацію організаційної культури та управлінських підходів. У результаті формується нова система ціннісних орієнтирів, що базується на гнучкості, відкритості, взаємодії в цифровому середовищі та пріоритетності клієнтського досвіду.

Таким чином, наукова парадигма цифрових трансформацій у сучасних умовах є концептуальною основою для формування наукових підходів до управління бізнес-процесами підприємств. У межах сучасної економічної науки принципове значення має чітке розмежування понять «наукова парадигма» і «наукова концепція», оскільки воно є важливим для методологічного обґрунтування дослідницьких підходів. Незважаючи на їхній тісний взаємозв'язок, ці категорії відрізняються за своєю сутністю, функціональним призначенням і масштабом впливу на процес формування наукового знання [3].

На відміну від наукової парадигми, концепція є більш вузьким і прикладно орієнтованим інструментом для пояснення окремих явищ або процесів. Вона становить систему взаємопов'язаних ідей, теоретичних положень, методологічних підходів і моделей, які дозволяють розкривати певні аспекти економічної або соціально-технологічної проблематики [4]. При цьому концепція функціонує в межах конкретної парадигми, спираючись на її теоретико-методологічні засади, однак не охоплює всю предметну область дисципліни в цілому.

У зв'язку з цим концепція розвитку бізнес-процесів підприємства, яка буде детально розглянута у наступних розділах дисертаційного дослідження, виступає як конкретизація положень наукової парадигми цифрових трансформацій.

Отже, парадигма цифрових трансформацій забезпечує цілісну методологічну і теоретичну основу розвитку науки, а концепція розвитку бізнес-процесів — конкретну логіку пояснення та практичного застосування знань у межах цієї основи. Взаємодія цих двох елементів є критичною для формування науково обґрунтованих стратегій цифровізації, підвищення продуктивності та ефективності бізнес-процесів підприємств у сучасній економіці.

Список використаних джерел:

1. Фернандес Р. К. Е. Парадигма цифрової трансформації бізнес-процесів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2024. № 326(1), С. 410-414. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-64>
2. Титаренко М. Новочасна журналістика в контексті синергетики, або в пошуках унікального «надлишку». *Медіакритика: щоквартальний дайджест*. 2008. № 12. С. 45-47. URL: http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/mereg_zmi/tytarenko_nadl.htm
3. Сенкевич Г. А., Хілько А. С., Аксьонов О. І. Теорія наукових парадигм як модель і методологія наукового пізнання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 1 Ч. 3. С. 168-174. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/29>
4. Costabile, C. (2023). Digital platform ecosystem governance of private companies: Building blocks and a research agenda based on a multidisciplinary, systematic literature review. *Data & Information Management*, 8(1), 100053. DOI: [10.1016/j.dim.2023.100053](https://doi.org/10.1016/j.dim.2023.100053)